

O'ZBEKISTONDA MOL-MULK SOLIG'INI UNDIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI

Safarov Radjabboy Eshmuxammadovich

Farg'ona soliq texnikumi bosh o'qituvchisi

Abdujabborov Abduvosid Abdumalik o'g'li

Farg'ona soliq texnikumi 1-23 guruh o'quvchisi

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda mol-mulk solig'i va uning 2025-yildagi o'zgarishlari tahlil qilinadi. Yangi tartibga ko'ra, yuridik shaxslar uchun soliq bazasi minimal qiymatlar asosida aniqlanadi, jismoniy shaxslarning uy-joylariga soliq stavkalari oshirilgan. Shu bilan birga, soliq tizimida ma'muriyatchilikning murakkabligi, shaffoflikning yetishmovchiligi va soliq to'lovchilarning huquqlarini himoya qilish muammolari mavjud. Ularni hal qilish uchun soliq boshqaruvida innovatsion texnologiyalar va soddalashtirilgan yondashuv zarur.

Kalit so'zlar: mol-mulk solig'i, soliq stavkalari, soliq ma'muriyatchiligi, yuridik shaxslar, jismoniy shaxslar, soliq tizimi, shaffoflik, soliq to'lovchilar huquqlari, byudjet barqarorligi, innovatsion texnologiyalar.

Mol-mulk solig'i O'zbekiston soliq tizimining asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, yuridik va jismoniy shaxslarning ko'chmas mulkiga nisbatan qo'llaniladi. Ushbu soliq mahalliy byudjetlar daromadini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Mol-mulk solig'i stavkalari va uni hisoblash tartibi O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksida belgilangan.

1-jadval.

Yuridik shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i bo'yicha 1 kv.metr uchun minimal qiymatlar⁴⁷ (2025-yil)

Hududlar	1 kv.m. uchun minimal qiymat (so'm)
Toshkent shahri	3 300 000
Nukus shahri va viloyat markazlari	2 200 000
Boshqa shaharlar va qishloq joylari	1 300 000

Soliq kodeksiga muvofiq, yuridik shaxslar uchun mol-mulk solig'i stavkasi 1,5% etib belgilangan. Soliq bazasi sifatida ko'chmas mulkning o'rtacha yillik qoldiq qiymati olinadi. Yuridik shaxslar mol-mulk solig'ini hisoblashda binolar, inshootlar, qurilmalar hamda qurilishi tugallanmagan obyektlarning qiymatidan kelib chiqadi.

2025-yildan boshlab soliq bazasini aniqlashda 1 kvadrat metr uchun minimal qiymatlar joriy etilgan. Xususan, Toshkent shahrida ushbu ko'rsatkich 3,3 million so'm,

⁴⁷ O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi, 412-modda

Nukus shahri va viloyat markazlarida 2,2 million so'm, boshqa shaharlar va qishloqlarda esa 1,3 million so'm etib belgilangan.

2-jadval.

Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i stavkalari⁴⁸ (2025-yil)

Soliq solish obyektlari	Avvalgi tariflar (%) 2024-yil	Yangi tariflar (%) 2025-yil
Umumiy maydoni 200 kv.m.gacha bo'lgan uy-joylar, kvartiralar, dala hovli imoratlari, ko'p kvartirali uylarga uzviy bog'liq bo'lgan avtomashina turar joylari, shuningdek, boshqa imoratlar, binolar va inshootlar	0,31	0,34
Umumiy maydoni 200 kv.m.dan 500 kv.m.gacha bo'lgan shaharlarda joylashgan uy-joylar va kvartiralar	0,41	0,45
Umumiy maydoni 500 kv.m.dan ortiq bo'lgan shaharlarda joylashgan uy-joylar va kvartiralar	0,55	0,6
Boshqa aholi punktlarida joylashgan, umumiy maydoni 200 kv.m.dan ortiq bo'lgan uy-joylar va kvartiralar, dala hovli imoratlari	0,41	0,45
Tadbirkorlik faoliyati uchun yuridik shaxs yoki YATTga ijaraga berishda foydalaniladigan soliq solish obyektlari, shuningdek, tadbirkorlik faoliyati va/yoki daromadlar olish uchun mo'ljallangan, yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulk obyektlari	1,5	1,5

2025-yilda soliq stavkalari umumiy uy-joy mulklari uchun oshirilgan bo'lsa-da, tadbirkorlik faoliyati uchun mo'ljallangan obyektlar bo'yicha o'zgarish kuzatilmagan. Bu o'zgarishlar davlatning soliq tushumlarini oshirishga qaratilgan bo'lib, yirikroq va qimmatroq uy-joylarga egalik qilish xarajatlarini oshirishi mumkin.

Mol-mulk solig'i O'zbekiston soliq tizimining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanib, uning samarali va oqilona tashkil etilishi byudjet barqarorligi hamda mahalliy hokimiyat organlari faoliyatining moliyaviy asoslarini mustahkamlashda katta ahamiyat kasb etadi. Biroq, mol-mulk solig'ini undirishda bir qator muammolar va qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda.

Mol-mulk solig'i tizimini isloh qilish jarayonida bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular soliq ma'muriyatchiligi, soliq shaffofligi va soliq to'lovchilarning huquqlarini himoya qilish bilan bog'liq masalalarni o'z ichiga oladi.

⁴⁸ O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi, 422-modda

Birinchidan, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish zarurati mavjud. Hozirgi tizimda soliq hisobotlarini topshirish jarayoni murakkab va byurokratik bo'lib, tadbirkorlar va jismoniy shaxslar uchun ortiqcha yuk yaratadi. Bu esa soliq tushumlarining kechikishiga va noto'g'ri hisobot berish xavfini oshirishga olib keladi.

Ikkinchidan, soliq tizimining shaffofligini oshirish muammosi dolzarbdir. Soliq stavkalari va soliq imtiyozlari bo'yicha ma'lumotlarning ochiqqligi yetarli darajada ta'minlanmagani sababli, soliq to'lovchilarda tushunmovchilik va ishonchsizlik yuzaga keladi. Bu esa soliqlarni ixtiyoriy ravishda to'lash madaniyatining shakllanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Uchinchidan, soliq to'lovchilarning huquqlarini himoya qilish tizimi yetarlicha rivojlanmagan. Ayrim hollarda soliq idoralari va soliq to'lovchilar o'rtasida nizolar yuzaga kelib, bu esa sud jarayonlarining ko'payishiga va ortiqcha ma'muriy xarajatlarning oshishiga sabab bo'ladi.

Shuningdek, jamoatchilik nazorati mexanizmlarining yetarlicha rivojlanmagani ham muammo hisoblanadi.

Soliq tizimidagi islohotlarning natijadorligini oshirish va soliq to'lovchilarning manfaatlarini to'liq himoya qilish uchun jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish zarur.

Yuqoridagi muammolarni hal etish uchun zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yechimlardan keng foydalanish, soliq ma'muriyatchiligini soddalashtirish va soliq to'lovchilar bilan samarali muloqotni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O'zbekiston, 2024-y
- 2.O'zbekiston Respublikasining "Soliq kodeksi" (yangi tahriri), [www. Lex.uz](http://www.lex.uz).
- 3.O'zbekiston Respublikasining "Soliq va byudjet siyosatining 2025-yilga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlari qabul qilinganligi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritish to'g'risida"gi O'RQ-1014-son Qonuni, 2024-yil 24-dekabr.
- 4.O'zbekiston Respublikasining "2025-yil uchun Davlat byudjeti to'g'risida"gi O'RQ-1011-son Qonuni, 2024-yil 24-dekabr.
- 5.O'zbekiston Respublikasining "O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksiga o'zgartirishlar va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi O'RQ-1013-son Qonuni, 2024-yil 24-dekabr.
- 6.O'zbekiston Respublikasining "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish yanada rivojlantirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritish to'g'risida"gi O'RQ-906-son Qonuni, 2024-yil 7-fevral.
- 7.www.soliq.uz (Soliq qo'mitasining rasmiy sayti);
- 8.www.lex.uz (O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi);

